

Sorumluluk Duygusu Ölçeği

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Sorumluluk Duygusu Ölçeği*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=30501>

Özet

Sorumluluk Duygusu Ölçeği, bireylerin psikolojik sorumluluk düzeylerini, bu duygunun farklı boyutları üzerinden değerlendirilmesini amaçlayan Y. Özen tarafından 2013 yılında geliştirilmiş bir ölçektir. Ölçek, özellikle eğitim ve psikoloji alanlarında bireylerin görev bilinci, öz denetim ve sonuçları üstlenme yeteneği gibi sorumlulukla ilişkili tutum ve davranışları ölçmeyi hedeflemektedir. Ölçek, ilk deneme formu 44 madde içerirken, yapılan kapsamlı Faktör analizi çalışmaları sonucunda 21 madde ve dört faktörlü nihai yapıya ulaşılmıştır. Bu çalışmada, ölçeğin geçerlik ve güvenirlilik standartları sağlanmıştır.

Anahtar Kelimeler

Sorumluluk duygusu, psikolojik ölçme, ölçek geliştirme, geçerlik, güvenirlik, faktör analizi, Likert tipi ölçek.

Yazarlar

Y. Özen

Amaç

Sorumluluk Duygusu Ölçeği'nin temel amacı, bireylerin akademik, sosyal ve kişisel yaşam alanlarındaki sorumluluk düzeylerini güvenilir ve geçerli bir şekilde ölçmek için standart bir psikometrik araç sağlamaktır. Ölçek, bireylerin kendi eylemlerinin sonuçlarını kabul etme, görevlerini zamanında yerine getirme ve taahhütlerine bağlı kalma eğilimlerini değerlendirir.

Geliştirme çalışması, bu yapıyı ölçerken kullanılan maddelerin bilimsel standartlara uygunluğunu kanıtlamayı ve psikoloji alanında kullanılabilecek dört alt boyuttan oluşan sağlam bir yapı sunmayı amaçlamıştır. Bu, özellikle eğitim kurumlarında öğrencilerin sorumluluk gelişimlerini izlemek için kritik bir araçtır.

Yapı

Ölçek, dört temel faktör (alt boyut) altında toplanan 21 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin ölçtüğü **sorumluluk duygusu** yapısı, çok boyutlu olarak ele alınmıştır. Bu faktörler, bireyin sorumluluk algısının farklı yönlerini temsil etmektedir.

Nihai 21 maddelik formda, maddelerin on ikisi olumsuz yöre içermetedir (ters puanlama gerektirir). Yapılan analizler, ölçeğin sorumlu davranışları farklı yönlerini kapsayan tutarlı bir yapı sergilediğini göstermiştir.

Geçerlik

Ölçeğin geçerlik çalışmaları hem kapsam geçerliğini hem de yapı geçerliğini sağlamaya odaklanmıştır. **Kapsam geçerliği**, madde toplam test korelasyonlarının yüksekliği ile desteklenmiştir.

Yapı geçerliği için faktör analizi uygulanmıştır. Faktör analizine uygunluk için yapılan testlerde, 234 denek üzerinden toplanan verilerde Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri .80 bulunmuş, bu değer önerilen minimum .60'ten oldukça üzerinde kabul edilmiştir. Ayrıca, Bartlett testi sonucu ise .000 ($p < .005$) olarak istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur, bu da verilerin faktörleştirme için uygun olduğunu göstermiştir.

Güvenirlik

Ölçeğin güvenilirlik düzeyi, Likert tipi tutum ölçekleri için uygun olan iç tutarlılık ölçütü **Cronbach Alpha** katsayısıyla saptanmıştır. Ölçeğin son hali olan 21 madde üzerindeki Cronbach Alpha katsayıları, dört faktör için ayrı ayrı incelenmiştir.

Elde edilen güvenilirlik katsayıları şöyledir: I. faktör için .76, II. faktör için .80, III. faktör için .69 ve IV. faktör için .62. Bu değerlerin tümü, güvenilirlik açısından kabul edilebilir minimum değer olan $p > .60$ eğerini karşılamaktadır. Bu sonuçlar, Sorumluluk Duygusu Ölçeği'nin güvenilir ölçme yapıldığını açıkça ortaya koymaktadır.

Faktör Analizi

Ölçek geliştirme sürecinde, 44 maddelik deneme formu üzerinden **Temel Bileşenler Analizi (TBA)** yapılmıştır. İlk analiz, maddelerin on üç faktörde toplandığını göstermiştir. Faktör yüklerinin düşük olması nedeniyle üç aşamalı madde çökarma süreci uygulanmıştır.

İlk analizde faktör yükü düşük olan 10 madde (11, 33, 35, 9, 5, 12, 3, 7, 42, 39) çökarıldıktan sonra KMO değeri .83 olarak görülmüş ve yapı dokuz faktöre inmiştir.

İkinci analizde 12 madde (26, 8, 4, 31, 1, 25, 2, 17, 6, 43, 13, 37) daha çökarılmış ve KMO değeri .81 olarak kalmıştır.

Üçüncü analizde son bir madde (madde 14) çökarıldıktan sonra KMO değeri yine .81 olarak sabit kalmıştır.

Nihai ölçek, faktör yükleri .77 ile .48 arasında değişen 21 maddeden ve dört faktörden oluşmuştur. Bu dört faktörün açıkladığı toplam varyans yüzdeleri şöyledir:

I. Faktör: Faktör yükleri .73 ile .62 arasında değişmekte ve toplam varyansın %23.07'sini açıklamaktadır.

II. Faktör: Faktör yükleri .72 ile .48 arasında de?mekte ve toplam varyansın %12.60'nı açıklamaktadır.

III. Faktör: Faktör yükleri .77 ile .49 arasında de?mekte ve toplam varyansın %8.4'ünü açıklamaktadır.

IV. Faktör: Faktör yükleri .68 ile .59 arasında de?mekte ve toplam varyansın %7.02'sini açıklamaktadır.

Araç

Test Türü: Geliştirme (Ölçek Geliştirme Çalışması)

Format: 5'li Likert Tipi Derecelendirme Ölçeği

Mevcut Dil: Türkçe

Popülasyon Grubu: Genç Yetkinler ve Eğitim Alanındaki Bireyler

Yaş Grubu: Belirtilmemiştir.

Popülasyon Detayları: Geçerlik ve güvenirlik çalışması 234 denek üzerinde yürütülmüştür.

Test Metodolojisi: Öz bildirim (Self-report) yöntemiyle uygulanan tutum ölçeği.

Anahtar Kelimeler

Sorumluluk duygusu, psikolojik ölçme, ölçek geliştirme, psikometri, Cronbach Alpha, yapı geçerliği, Bartlett testi.

Yazarlar

Yazar ORCID Tanımlayıcı: Bilgi mevcut değildir.

Bağımlı E-posta Adresleri: Bilgi mevcut değildir.

Yayın Adresi: Bilgi mevcut değildir.

Şinler, Ücret ve Test Yayı

Ölçek, Y. Özen tarafından 2013 yılında geliştirilmiştir. Ölçeğin akademik ve araştırma amaçlı kullanımı için orijinal kaynağa atıf yapılması gerekmektedir. Şin ve ücret bilgileri için doğrudan yazar ile iletişime geçilmesi önerilir.

Ölçeğin orijinal makalesi şu adreste çevrimiçi olarak mevcuttur: jee.erciyes.edu.tr.

Ölçeğin orijinal PDF dosyası aşağıdaki bağlantıdan indirilebilir: sorumluluk-duygusu-olcegi-toad.pdf

Kaynaklar

Özen, Y. (2013). Sorumluluk Duygusu Ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirliği. *Journal of European Education*, 3(2), 17-23.

Sorumluluk Duygusu Ölçeği Maddeleri

ÖNEMLİ: Ölçek maddeleri, kaynak içerikte açıkça listelenmemiştir; ancak nihai ölçek, faktör yükleri .77 ile .48 arasında değişen 21 maddeden oluşmaktadır. Maddelerin tam listesi için orijinal makaleye başvurulması gerekmektedir.